ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Сулаймонзода Рустами Неъматуло дар мавзуи «Усулҳои тактикӣ дар раванди тафтиши ҷиноятҳо: проблемаҳои назария ва амалия» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.12. Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ

Таҳқиқоти илмии Сулаймонзода Рустами Неъматуло ба яке аз масъалаҳои назариявию амалии криминалистика – омӯзиши усулҳои тактикӣ дар раванди тафтиши ҷиноятҳо ва муайян намудани асосҳои татбиқи онҳо дар фаъолияти тафтишӣ бахшида шудааст. Мавзуи диссертатсия бо назардошти зарурати такмили воситаҳои криминалистии фаъолияти мақомоти тафтиши пешакӣ аҳаммияти хос дошта, ба самти афзалиятноки рушди назария ва амалияи тактикаи криминалистӣ алоқаманд мебошад. Дар автореферат мақсад, вазифаҳо, объект ва мавзуи таҳқиқот, асосҳои назариявию методологӣ ва эмпирикӣ, навгонии илмӣ, аҳаммияти назариявию амалӣ ва натиҷаҳои асосии таҳқиқот ба таври пайдарпай инъикос гардидаанд.

Муаллиф дар доираи таҳқиқот масъалаи усули тактикиро на танҳо ҳамчун тарзи анҷом додани амали алоҳидаи тафтишӣ, балки дар робита бо вазъияти мушаххаси тафтишӣ баррасӣ намуда, ба хусусияти тағйирёбанда ва интихобии он диққати махсус додааст. Аз муҳтавои автореферат бармеояд, ки равиши пешниҳоднамудаи муаллиф ба интихоби усули тактикӣ вобаста ба шароити воқеии парвандаи ҷиноятӣ асос меёбад. Истифодаи қолабии усулҳои тактикӣ ба хусусияти тағйирёбандаи вазъияти тафтишӣ мувофиқат намекунад.

Ҷанбаи мусбии таҳқиқот дар кӯшиши ба низом даровардани усулҳои тактикӣ зоҳир мегардад. Муаллиф таснифоти онҳоро вобаста ба алоқамандӣ бо маълумоти исботкунанда пешниҳод намуда, панҷ гурӯҳи асосии усулҳоро ҷудо менамояд: усулҳои ошкор ва ҷамъоварии далелҳо, сабти далелҳо,

санҷиш, таҳлил ва арзёбии онҳо, истифодаи далелҳо дар марҳилаҳои минбаъдаи тафтишот ва усулҳои дар дигар амалҳои тафтишотӣ истифодашаванда. Чунин тасниф барои дарки сохторӣ ва функсионалии усулҳои тактикӣ аҳаммияти назариявӣ дошта, имконият медиҳад, ки ҷой ва таъйиноти онҳо дар низоми фаъолияти тафтишотӣ муайян карда шавад.

Мавқеи дигари қобили таваҷҷуҳи муаллиф таҳлили робитаи усулҳои тактикӣ бо воситаҳои тактикӣ-техникӣ мебошад. Дар автореферат қайд мегардад, ки ин ду унсур бояд ҳамчун низоми ба ҳам алоқаманди таъминоти криминалистии тафтишот баррасӣ шаванд. Усулҳои тактикӣ асосан ҷанбаи мантиқӣ ва рафтории фаъолияти муфаттишро ифода мекунанд, дар ҳолате ки воситаҳои тактикӣ-техникӣ истифодаи воситаҳои илмӣ-техникиро дар раванди тафтиш таъмин менамоянд. Чунин равиш барои муайян намудани таносуб ва робитаи байни унсурҳои гуногуни таъминоти криминалистии тафтишот аҳаммияти илмӣ дорад.

Қобили зикр аст, ки дар таҳқиқот масъалаи қарорҳои муфаттиш дар алоқамандӣ бо интихоби усулҳои тактикӣ низ мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Муаллиф қарорҳои мурофиавӣ ва криминалистиро аз ҳам ҷудо намуда, ба хусусияти робитаи байни қарорҳои мурофиавӣ ва тактикӣ таваҷҷуҳ кардааст. Аз нуқтаи назари илмӣ ин масъала муҳим мебошад, зеро интихоби усули тактикӣ дар амалияи тафтишӣ аз раванди арзёбии вазъият, таҳлили маълумоти мавҷуда ва муайян намудани самти минбаъдаи фаъолияти муфаттиш ҷудо буда наметавонад.

Натиҷаҳои таҳқиқот, аз ҷумла пешниҳодҳои муаллиф оид ба истифодаи консептуалии усули тактикӣ, дақиқ намудани ченакҳои истифодаи он ва рушди муносибати методӣ ба фаъолияти тафтишотӣ, аҳаммияти муайяни амалиро доро мебошанд. Муаллиф таъкид менамояд, ки татбиқи чунин натиҷаҳо метавонад барои бознигарии тавсияҳои методии мавҷуда ва ташаккули муносибати бештар мутобиқшаванда ба вазъиятҳои гуногуни тафтишотӣ мусоидат намояд.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар фаъолияти илмии муаллиф тасдиқи худро ёфтаанд. Тибқи маълумоти автореферат, натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ, мизҳои мудаввар ва дигар чорабиниҳои илмӣ пешниҳод гардида, аз рӯйи мавзуи диссертатсия 9 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 4 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ба нашр расидааст. Ин нишондиҳандаҳо аз дараҷаи муайяни тасвиб ва муҳокимаи натиҷаҳои таҳқиқот дар муҳитти илмӣ шаҳодат медиҳанд.

Эрод ва ҳолати баҳсталаб доир ба автореферат. Дар баробари баҳои мусбии натиҷаҳои таҳқиқот, дар автореферат як масъалаи баҳсталаб ба назар мерасад, ки ба таносуби самаранокии усули тактикӣ ва меъёрҳои объективии баҳодиҳии натиҷаи татбиқи он дахл дорад.

Дар автореферат самаранокии усули тактикӣ ҳамчун хусусияте баррасӣ шудааст, ки аз вазъияти мушаххаси тафтишӣ вобаста мебошад. Қайд мегардад, ки самаранокии усули алоҳида хусусияти доимӣ надорад ва вобаста ба шароити татбиқи он тағйир меёбад. Ҳамзамон, дар қисми эмпирикии таҳқиқот истифодаи маълумоти оморӣ барои муайян намудани робитаи байни самаранокии усулҳои тактикӣ ва натиҷаҳои тафтиши ҷиноятҳо пешбинӣ шудааст. Бо вуҷуди ин, дар автореферат нишондиҳандаҳои мушаххасе, ки тавассути онҳо чунин самаранокӣ бояд баҳогузорӣ карда шавад, ба таври кофӣ мушаххас нашудаанд. Масалан, масъалаи он ки самаранокии усули тактикӣ бояд пеш аз ҳама аз рӯйи натиҷаи ба даст овардани маълумоти исботкунанда, сарфаи вақт ва захираҳои тафтишӣ, кам намудани хавфи хатои тактикӣ ё маҷмуи чунин нишондиҳандаҳо арзёбӣ гардад, метавонист муфассалтар асоснок карда шавад. Эроди мазкур хусусияти баҳсталаб ва тавсиявӣ дошта, ба арзиши илмии таҳқиқот, навгонии натиҷаҳои бадастомада ва аҳаммияти назариявию амалии он таъсири манфӣ намерасонад. Баръакс, масъалаи мазкур метавонад самти таҳқиқоти минбаъдаро барои коркарди меъёрҳои амалии баҳодиҳии самаранокии усулҳои тактикӣ ташкил диҳад.

Дар маҷмуъ, автореферати диссертатсияи Сулаймонзода Рустами Неъматуло дар мавзуи «Усулҳои тактикӣ дар раванди тафтиши ҷиноятҳо: проблемаҳои назария ва амалия» натиҷаҳои таҳқиқоти мустақилонаи илмиро инъикос намуда, дорои сохтори мантиқӣ, мазмуни илмӣ ва аҳаммияти назариявию амалӣ мебошад. Муаллиф дар доираи таҳқиқот ба ҳалли масъалаҳои гузошташуда, аз ҷумла муайян намудани мафҳум ва моҳияти усули тактикӣ, гурӯҳбандии онҳо, таҳлили таносуби усулҳои тактикӣ бо воситаҳои тактикӣ-техникӣ ва муайян намудани нақши қарорҳои муфаттиш ноил гардидааст.

Бо дарназардошти мазмун ва натиҷаҳои дар автореферат инъикосгардида, диссертатсияи Сулаймонзода Рустами Неъматуло ба талаботи муқарраргардида ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.12 Криминалистика; фаъолияти судӣ-экспертӣ; фаъолияти оперативӣ-ҷустуҷӯӣ мебошад.

Тақриздиҳанда:
Доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсенти кафедраи ҳуқуқи оммавии
факултети ҳуқуқ ва идораи давлатии
Донишкадаи омӯзгории Тоҷикистон
дар ноҳияи Рашт Зокирзода З.Х.

Имзои З.Х. Зокирзодаро тасдиқ мекунам:
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсус Шодизода Н.М.

«2» 09 2026 с.

Суроға: ноҳияи Рашт. кӯчаи Э. Муҳидинов, Тел: (83131) 21103, (83131) 21099; (83131) 21081, (83131) 21103. E-mail: dot.rasht@mail.ru.